

Molenverhalen

Nico Kempenaar

Nico Kempenaar (1940) is agrariër en oud-bestuurslid van de Drooggemaakte Polder Westzijde Aarlanderveen. In deze polder ligt de molenviergang Aarlanderveen.

Ik ben bij het polderbestuur van de Drooggemaakte Polder betrokken geraakt door mijn opa en vader, die een boerenbedrijf hadden hier in de polder. Mijn opa kwam uit Ter Aar, maar nadat hij in Aarlanderveen kwam wonen is hij al gauw in het polderbestuur gekomen. Toen mijn opa overleed, is mijn vader erin gekomen. Hij werd later ook voorzitter. In het bestuur zaten zo'n zes of zeven mensen, waaronder een voorzitter, secretaris en penningmeester.

Nico Kempenaar (Foto Ellen Steendam)

Het bestuur werd gekozen door de boeren en andere grondbezitters, de zogenoemde ingelanden. Het aantal stemmen ging per hectare. Grote boeren mochten dus meer stemmen uitbrengen dan kleine.

De Drooggemaakte Polder Westzijde is later opgegaan in De Oude Rijnstromen en daarna in het Hoogheemraadschap van Rijnland. In die laatstgenoemde waterschappen heb ik ook in het bestuur gezeten.

Polderschouw

Het polderbestuur was verantwoordelijk voor de waterhuishouding in het gebied. Het bestuur kwam bij elkaar als het nodig was en als er polderschouw was. De polderschouw vond twee keer per jaar plaats, er was een zomerschouw en een winterschouw. Bij de zomerschouw keek men of de hoofdwatergangen voldoende open waren om het water vlot af te voeren naar de

Molenverhalen is een project van Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Het oral historyproject Molenverhalen heeft tot doel kennis en verhalen op te tekenen over de poldermolens in Zuid-Holland. Het project wordt mogelijk gemaakt dankzij de provincie Zuid-Holland, Fonds 1818 en het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Interview : Ellen Steendam en Marloes Wellenberg

Redactie: Marloes Wellenberg

Met medewerking van: Lisette Albers, Agnes Smit en Marion Loomans

© 2019 Erfgoedhuis Zuid-Holland
www.erfgoedhuis-zh.nl

Postadres
Postbus 3092
2601 DB Delft

Contact
T 015 215 43 50
E molenverhalen@erfgoedhuis-zh.nl
E info@erfgoedhuis-zh.nl

Molenverhalen

molens. De winterschouw was altijd rond 1 november en dan werd gecontroleerd of de boeren de slootkanten netjes hadden opgeknapt.

Zo nu en dan, maar dat gebeurde niet elk jaar, werd de diepte van de sloten opgemeten. Als die te ondiep waren, moesten ze op diepte gemaakt worden. Tegenwoordig gebeurt het baggeren niet meer omdat het te veel geld kost, maar ik ben er een voorstander van. Het is belangrijk voor van alles: de kwaliteit van het drinkwater, het vee, de vissen. Als je in de zomer de bagger van de veengrond over je land spuit, is het een soort bemesting. Het hoogheemraadschap heeft een paar jaar geleden nog eens een proefproject gedaan met het controleren van alle dieptes. Het was een succes, maar ging toch niet door omdat er te veel werk achter zat. Er moest bijvoorbeeld iemand bij alle boeren langs om te zeggen: "Die sloot is goed, die sloot kan beter."

Vroeger moesten de sloten ook op diepte zijn om door te kunnen varen. De mest werd met een boot ginder achter de dijk gebracht. Je kunt het je nu niet indenken, maar het was wel een dag werk om van 50 koeien de mest weg te brengen. Het schonen van de sloten ging in die tijd nog met de hand. Vandaar dat een boer wel eens commentaar had: "Ik heb het net twee weken geleden nog schoongemaakt en nou groeien er al weer een paar biesjes..." Dat gaf weleens probleempjes in het polderbestuur. Naast de watergangen en sloten werden alle kades gecontroleerd. De dijken werden onderhouden door de boeren, maar daar werd ook op geschouwd door het polderbestuur. Koeien maken weleens porgaten in de dijk. Als je als boer zo'n gat had, moest je zorgen dat het bij de volgende schouw weer dicht was. Op de dijk stonden hekken tussen het land van de ene boer en dat van de andere. Aan weerskanten van het hek moest een paaltje met plank staan, zodat het polderbestuur er makkelijk overheen kon stappen bij de schouw. Een soort opstapje dus. Het was irritant als een boer daar niet voor gezorgd had. Dat gaf weleens lelijke gezichten. Helemaal achter in de polder moesten de hekken ook nog eens draaibaar zijn, zodat je eventueel over de dijk kon rijden. Dat was verplicht.

Het Oude Rechthuis

Als de polderschouw geweest was, ging het polderbestuur, met echtgenotes, uit eten in Het Oude Rechthuis hier in Aarlanderveen. De specialiteit was paling, dat was zo verschrikkelijk lekker. Dat kon je nergens op die manier krijgen. Het Oude Rechthuis dateert uit 1600 en bestaat nog steeds. Je kunt er heerlijk eten, maar ze serveren helaas geen paling meer. Ik heb er nog wel eens naar gevraagd.

Het Oude Rechthuis (Foto Ellen Steendam)

De vergaderingen werden daar ook gehouden. Er vergaderden drie polderbesturen: de Zuid- en Noordeinderpolder, de Nieuwkoopse polder en onze polder Westzijde Aarlanderveen. Tijdens een poldervergadering was er altijd aardig wat commentaar en de avond duurde vrij lang. Er werd ruim de tijd genomen voor koffie, maar ook voor de borrel erna. Toen mijn vader in 1969 overleed, hebben ze burgemeester Gallas van Alphen aan den Rijn als nieuwe voorzitter gevraagd en die voelde daar wel voor. Maar toen de burgemeester voorzitter was durfde niemand zijn mond meer open te doen en was de vergadering om negen uur afgelopen. Ik zal het nooit vergeten, er was een hele oude, dikke boer die met een stok liep en altijd vooraan ging zitten. Toen we wegliepen, zei hij: "Er is geen donder meer aan, er is niet eens meer tijd voor een borrel."

Polderlast

Als kleine polder van 500 hectare hadden we een hoge polderlast. We hadden namelijk ook het onderhoud overgenomen van een weg die door het land liep. De Middenweg, een paardenpaadje waar je in de winter praktisch

niet meer overheen kon, omdat er van het onderhoud door de boeren geen spaan terecht kwam. Daar is toen door de polder een grote hoeveelheid puin overheen gestort en later is het een asfaltweg geworden. De kosten hiervoor moesten door de ingelanden – de boeren dus – worden betaald. Die hadden daar trouwens geen bezwaar tegen. Ze wisten dat het polderbestuur de weg meteen goed aan zou pakken.

Ook de molens waren toen eigendom van de polder en moesten door ons onderhouden worden, met de daarbij gelegen zomerhuizen, de opstallen en schuren. Het bestuur ging niet naar de molens toe om ze te inspecteren. Dat deed Leen Vellekoop, een van de technische mannen van de provincie Zuid-Holland. Die keek wat er gedaan moest worden. Ook het interieur werd dan bekeken.

Verder betaalde de polder de salarissen van de molenaars. Zij kregen een half salaris en hadden er daarom verdienen bij, dat is nu nog zo. De vroegere molenaars deden dat ook. Dirk van Harten was in dienst bij Van 't Riet, een bedrijf dat zuivelwerktuigen maakte. Gerrit van der Meer werkte bij verschillende boeren. Als polderbestuur vonden we dat prima. Je kon niet van de molenaars verwachten dat ze wekenlang gingen zitten wachten als er weinig gemalen hoefde te worden. We bemoeiden ons als bestuur niet met de opleiding van de molenaars. Dat ging meestal van vader op zoon. Zo hebben er hier jaren molenaars met de achternamen Van den Bosch, Van Harten en Slingerland gezeten.

Glasaaltjes

De molenaars konden vrij wonen in de molens. Als klein kind van een jaar of zes, zeven kwam ik al geregeld bij de molenaars aan huis. Mijn vader had land liggen aan de Middenweg. Daar gingen ze zo'n vijftig koeien melken. Ik ging dan meestal naar de molens toe. Bij de eerste molen maakte ik even een praatje met de mevrouw en dan liep ik weer verder. Zo kwam ik ook bij Dirk van Harten. Die woonde eerst op de tweede molen, maar is later naar de eerste molen verhuisd. Die familie woonde in de winter in de molen, maar 's zomers in het zomerhuisje ernaast. Dat huisje was licht en luchtig, dat was wel gezellig. De

meeste molenaars hadden ook een groentetuintje en soms wat dieren, zoals kippen. Van Harten had achter de molen een grote hoektuin liggen. Hij had ook een groot gezin, dus die kon nogal wat hebben. Hij viste ook veel, vooral op paling. Hij had veel viswater bij de boeren dat hij mocht gebruiken. Ieder jaar pootte hij wel een paar honderdduizend glasaaltjes. Dat kostte toen zo weinig. Dan vroeg hij: "Niek, wil jij ook nog wat hebben?" Nou, dan gaf ik een tientje en dan gingen er wel twintigduizend van die dingetjes het water in. Zelf had ik ook een fuik staan. Het schonen van de sloten ging vroeger met de hand en als je dan zo'n sloot had schoongemaakt en je zette er een fuik in, gebeurde het wel dat er een stuk of tien, vijftien palingen in de fuik zaten de andere ochtend. Dan waren ze blijkbaar toch een beetje bang geweest en had je een mooie vangst. Palingen kon je niet het hele jaar goed vangen, alleen in het voorjaar en de herfst. Wijzelf verkochten de palingen niet door, zoals Van Harten deed. Wij vingen ze alleen voor eigen gebruik.

Blik op de polder achter het huis van de familie Kempenaar (Foto Ellen Steendam)

De sloot zat vol soorten vis hoor, niet alleen paling. In de oorlog werd er zelfs zeelt en snoek uitgehaald. Nu wordt dat niet meer gegeten, destijds was het een lekkernij. Wij hadden toen een grote waterbak, waar de koeien uit dronken. Dan zette je die bak open en dan liep het water via een goot naar binnen, langs de koeienkoppen heen. In die bak zaten vaak vissen die met netten gevangen waren en daar in werden gestopt tot ze werden opgegeten.

Koninklijk bezoek

Koning Willem-Alexander is vroeger nog eens bij molenaar Van Harten op bezoek geweest, samen met zijn vader Claus, die was toen beschermheer van de molens. (*van Vereniging De Hollandsche Molen, red.*) Van Harten had een bun waar op dat moment palingen inzaten en Willem-Alexander wilde een paling pakken, maar dat lukte natuurlijk niet omdat die zo glad zijn. 's Middags kwam Van Harten mijn broer tegen. "Joh," vroeg mijn broer, "waarom ging jij nou ineens malen vanmorgen? Er was toch geen water?" "Nou," zei Van Harten, "ik had hoog bezoek, maar ik mocht het tegen niemand zeggen." Van Harten en zijn vrouw waren daar erg trots op. "Daar hebben we zo'n plezier aan gehad", zeiden ze altijd.

Werkbezoek prins Claus aan Alphen aan den Rijn in 1971. Rechts burgemeester Gallas. (Foto Nationaal Archief CC 0)

Molentaal

Als kind leerde ik op school al veel over de molens. De hoofdonderwijzer was secretaris van het polderbestuur, hij verdiende wat bij door de vergaderingen te notuleren. Die man hield van de molens, dus ook van de molentaal, zoals in vreugde en in rouw staan. Vroeger waren er nog geen telefoons, dus om informatie door te geven zette de molenaars de wieken in een bepaalde stand. Zo hadden we hier in de buurt een molenmaker wonen. Als er een molen kapot was, werd die in de rouwstand gezet. Als de molenmaker dit zag, ging hij naar de molen om te kijken wat er aan de hand was. 's Nachts als het water omhoog kwam, dan liet de seinmolenaar een licht branden zodat ze bij de andere molens wisten dat er gemalen moest worden.

Voorzieningen

De molens hadden vroeger geen elektriciteit en water, maar ze hadden wel waterputten. Mijn ouders hadden trouwens ook geen water op hun boerderij hier, toen ze trouwden. De verlichting langs de weg, dat waren vroeger van die gaskousjes. Een man van de gemeente ging iedere dag met een klein laddertje op zijn rug langs de gaskousjes om ze aan te steken. Er is nog een hofje naar die man vernoemd hier in Aarlanderveen: het Maarten Bogaardhof. Het polderbestuur had er wel begrip voor dat er ook op de molens moderne voorzieningen als water en elektriciteit moesten komen. Eind jaren vijftig is er bij één molenaarsgezin twee keer achter elkaar een ongeluk gebeurd met een kind. Eén kind kwam om door verdrinking, het andere kind kreeg een klap van de wiek. Er was geen telefoon, dus kon er niet snel hulp worden ingeroepen. Dat was vreselijk voor die mensen. Toen heeft mijn vader gezegd: "Nu moeten er direct telefoons op de molens komen." Dat is toen ook gebeurd.

Veiligheid op de molens was niet iets waar we bij het polderbestuur regels voor hadden. Ja, de molenaars zetten wel een kettinkje neer om de molen. Maar kleine kinderen zijn soms onvoorspelbaar en zo'n molenwiek geeft een enorme klap. Ik heb hier ook nog eens gezien dat er een molenwiek afgebroken is. Die is door de lucht gevlogen en is me toch een eind in de grond geslagen! Ook is er wel eens een molen op hol geslagen. Mensen hebben hem nog net op tijd stil kunnen krijgen, anders was die in de brand gegaan. De molen was al helemaal zwart geworden van de rook. Er is toen wel gewaarschuwd dat zoiets niet nog een keer mocht gebeuren, want dat kon het einde van de molen betekenen. Op de molen bij de familie Slingerland is een keer de bolbliksem bovenin de molen geslagen. Het is een geluk geweest dat dat goed is afgelopen.

Boeren en molenaars

Omdat de molenaars in dienst waren bij de polder waren ze afhankelijk van het polderbestuur. Het is wel eens gebeurd dat een molenaar vreselijk op zijn kop kreeg, toen er een kade was doorgebroken. "Je hebt het water te hoop opgemaal", kreeg hij te horen. "Je had

Molenverhalen

eerder moeten stoppen!” Dat vond ik heel onterecht, want het was niet waar. Het stond op die plek wel vaker zo vol dat het het water bijna over de kade liep, maar er was nooit eerder wat gebeurd. Bovendien was die kade verzwakt doordat die was opengemaakt door het waterschap om er een hulpgemaal neer te zetten.

Sommige boeren leken wel een abonnement te hebben op bellen naar het waterschap. Dan belde de een dat het water te hoog stond, terwijl het onder het peil stond toen ik kwam kijken. En een ander klaagde: “Het water staat veel te laag. Mijn schapen kunnen niet goed drinken.” Het was niet snel goed.

Vroeger kwam het voor dat de molenaars op de viergang het niet zo goed konden vinden met elkaar, dat gaf weleens problemen. Kijk, als de peilmolenaar beslist dat er gemalen moet worden, dan moeten ze ook alle vier malen. Als één het vertikt om te malen, dan prikt dat nogal eens. En als er te kort gemalen werd, waren de boeren de dupe. Dan kwam er één bij mijn vader: “Kempenaar, het is weer mis.” Dan riep hij de vier molenaars bij elkaar en gingen ze de zaak uitpraten in het café. Dan ging het weer een paar maanden tot een half jaar goed en dan begon het van lieverlee weer een beetje te wringen. Toen burgemeester Gallas voorzitter van het bestuur was, ging dat precies zo. Maar toen de polder onderdeel werd van waterschap De Oude Rijnstromen wilde de dijkgraaf van toen de molens stil hebben. Hij wilde het werk laten overnemen door gemalen, dus hij dacht: laat die molenaars maar vechten. Dan komen de boeren wel in opstand. Dat is gelukkig niet gebeurd. Nu zijn de molenaars goed bevriend, dat is geweldig. Toen we een paar jaar geleden zomerfeest in het dorp hadden met een ringrijderij en versierde tractoren, deden ze ook mee. Dan zag je ze alle vier met elkaar lopen. Ik dacht: kijk nou toch eens. Dat was vroeger niet gebeurd.

Behoud van de molens

De molenviergang Aarlanderveen behoort tot de weinige molens die nog daadwerkelijk malen om de polder droog te houden. Het is nu een rijksmonument, maar de strijd voor het behoud van de molens heeft zeker zeventig jaar

geduurd. Dat was al in de tijd van mijn vader en ook ik hoorde nog weleens een boer in het dorp zeggen: “Voor mijn part verbranden die molens.”

Sierbord ter gelegenheid van de opheffing van het polderbestuur in 1979 (Particuliere collectie, foto Ellen Steendam)

In de tijd dat ik in het bestuur zat van De Oude Rijnstromen, was ik er wel voor dat er hulpgemaaltjes kwamen. Voor die tijd was het namelijk één keer voorgekomen dat het water van het hoge gedeelte overliep naar een lager gedeelte. Dat was echt een probleem. Het polderbestuur kwam toen in een speciale vergadering bijeen. Eén van de leden had in dienst gezeten bij de BB (*Bescherming Bevolking, red.*) en die hadden pompen. Mijn vader had juist een paar weken tevoren de minister van Defensie, Piet de Jong, op een receptie ontmoet en een praatje met hem gemaakt. Hij dacht toen: “Weet je wat, ik bel naar de minister.” Enkele uren later stonden er een paar gemalen te pompen. Gelukkig kwam er na één of twee dagen volop wind en was het te veel aan water zo weer weggemalen door de molens. Maar de burgemeester was me toch kwaad, want er hadden grote stukken in de krant gestaan dat Defensie had moeten komen helpen. “Je had mij moeten bellen”, zei de burgemeester. Mijn vader zei toen: “Als ik u had gebeld, had u eerst ambtenaren moeten inschakelen en had het wel een week geduurd voor er hulp kwam. Als ik direct naar de hoogste bel, gaat het sneller, was mijn gedachte.” Toen kalmeerde de burgemeester. Hij zei: “Nou ja, hoe eerder hoe beter inderdaad.”

Toen ik in het bestuur van het hoogheemraadschap Rijnland zat, waren de molens wéér in het geding. Volgens ambtenaren die met hun computer zaten te rekenen was er een tekort aan waterberging en moest er voor 8,7 miljoen euro veranderd worden. Er zouden drie grote gemalen moeten komen. De hoofdingeland ging mee met dit advies. Daar ben ik gelijk tegenin gegaan. Er was volgens mij voldoende waterberging, want de sloten zijn hier verschrikkelijk breed. Ook hadden de reeds aanwezige hulpgemealtjes al een paar keer bewezen dat ze het aankonden, bijvoorbeeld in de periode dat de molens stil stonden vanwege restauratie. Zelfs de mensen van de natuurorganisatie kreeg ik mee. Die zeiden: “Kempenaar heeft gelijk. Je hoeft alleen de lange kanten te verbreden, dan is het voldoende.” Het bestuur heeft toen ingegrepen en er ging in één klap 8,2 miljoen van de 8,7 miljoen euro af. Maar goed ook, want als die grote gemalen er waren gekomen, waren de molens hun oorspronkelijke functie kwijtgeraakt.

Zomervertrek

Ik kan me de kleur van het interieur van de molens niet goed herinneren, maar weet wel dat het heel donker was. Maar op de boerderijen was het vroeger precies eender. Hiernaast stond de oude boerderij waar ik geboren ben. Daar had je een wintervertrek en een zomervertrek, waar in de zomer gewoond werd. Het zomerhuis was luchtig en licht geverfd. In het wintervertrek was het allemaal donkerbruin, heel donker dus. In het wintervertrek brandde de kachel, in het zomervertrek stond alleen een klein kachelkje waar je een kokertje water op kon verwarmen. Achter het zomerhuis had je de keuken, daarachter werd kaas gemaakt en dáár achter was de karnmolen, waar een paard liep om boter te maken. Er waren dus vier vertrekken achter elkaar.

Mijn moeder maakte de kaas zelf. Van die grote kazen. Ze was klein en sterk, ze kon dat aan, maar had ook een meisje in dienst die haar hielp. Ze stond daar om vijf uur voor op, om alvast het water op te warmen, op het fornuis. Om zes uur werden de koeien gemolken. Dat waren er vijftig. Die molken we met zijn vijven. Dan ging de melk de tobbe in en stond alles klaar om te beginnen. Om negen uur was het

kaasmaken achter de rug. “Zo,” zei ze dan “dat is lekker. Als mensen aan de deur komen voor kaas, heb ik het werk af.” De kaas ging naar twee kaaskopers: Broer in Lekkerkerk en Kaptein in Amsterdam. Wat over was, ging naar de markt of werd uit huis verkocht. Onze kaas stond goed bekend. Drie maal in haar leven heeft mijn moeder 100 punten gehaald bij de kaaskeuring, dat was het maximum.

Later werd het zomerhuis niet meer gebruikt. De plek waar de kaas gemaakt werd, werd een stierenhok en daarachter zaten varkens. Op een gegeven moment heeft er nog half jaar een notaris in gewoond. Dat kwam zo: Toen de vorige notaris hier in het dorp overleed, wilde zijn weduwe de notariswoning verkopen. Mijn vader had ervoor gevochten om dat notariskantoor in Aarlanderveen te houden, want het dateerde uit 1600. De weduwe beloofde het huis een half jaar aan te houden als mijn vader zou zorgen dat er een nieuwe notaris inkwam. Maar toen de notaris kwam, bleek het huis al verkocht. Dus die notaris kwam in de knel. Het zomerhuis is toen helemaal opgeknapt en geschilderd, zodat de notaris er in kon. Het kind van de notaris is zelfs nog in het kaashok geboren.

Wedstrijdmelken

Mijn twee oudere broers deden vroeger mee aan wedstrijden handmelken in Zuid-Holland. Ik was zelf net even te jong. Toen ik op krachten kwam, hadden we al een melkmachine en dan raak je de kracht in je pols voor het handmelken kwijt. Maar mijn broers hebben er allebei veel prijzen mee gewonnen.

Mijn middelste broer en ik waren allebei goed in het beoordelen van vee. Ik ben zelfs nog kampioen van Nederland geweest voor het Blaarkopras. Ik had meer hobby's met hem gemeen, zoals toneelspelen en sport. Die broer is helaas op 22-jarige leeftijd verdrongen na het sporten. Cor heette hij, net als mijn vader. Hij deed aan atletiek en schaatsenrijden. De avond voor kerst ging hij naar het droogtrainen van het schaatsen. Dat was in Ter Aar, bij een oud veilinggebouw met veel water eromheen. De route ernaartoe was precies 5 kilometer, de afstand die hij vaak hardlopend aflegde. Hij besloot er hardlopend heen te gaan. Na de

schaatstraining wilde hij even naar het toilet en is toen aan het water gaan staan om een plasje te doen. Toen is hij waarschijnlijk bevangen geraakt door de kou, in het water gevallen en verdronken. Na een zoektocht heeft de politie hem gevonden. Het was een enorme schok, ook hier in het dorp. Vreselijk. Mijn ouders vonden het daarna heel moeilijk dat ik ook zo van sporten hield. “We hebben er één in de sport verloren. Doe het alsjeblieft niet.”

Blaarkop (Foto Tjibbe CC 0)

“Ga maar naar Cor Kempenaar”

Mijn vader hielp iedereen die bij hem kwam en dat waren er veel. De huisarts hier in het dorp, Willem van der Wind, werd wel de “burgemeester van Aarlanderveen” genoemd. Iedereen die problemen had ging naar dokter Van der Wind of naar mijn vader. Ze waren goed bevriend en stonden voor iedereen klaar. Mijn broer kwam een keer van het land. Hij zei: “Pa, u moet eens naar de buurman gaan. Er is wat met hem gebeurd daar achter in het land, achter de dijk. Ik heb de pastoor, de ziekenauto en de dokter erheen zien gaan. Ik denk dat ze aan zijn vrouw nog niet gedacht hebben.” Toen zijn mijn vader en moeder erheen gegaan. Toen de kinderen uit school kwamen, ving mijn moeder ze op en mijn vader ging met de vrouw naar het ziekenhuis. Die man is een halve dag later overleden aan een hersenbloeding. Zij bleef toen zitten met het bedrijf. Haar oudste zoon zou zijn vader opvolgen als boer, maar die was nog maar vijftien. Dus die zat gelijk ’s middags al met allerlei vragen. Toen zijn we haar gaan helpen

met het een en ander.

Daarna kwam er een veehandelaar uit de buurt op sterven te liggen. De laatste dag dat hij leefde – er mocht al niemand meer bij – zei hij: “Cor Kempenaar moet komen”. Hij legde aan mijn vader uit wat er gedaan moest worden. “Bij die boer staat nog een koe van me, daar staat nog een koe...” Dus toen is mijn vader ook dat gezin gaan helpen. Later kwam er weer een weduwvrouw wiens man had gezegd voor hij stierf: “Ga maar naar Cor Kempenaar. Die helpt iedereen en ook jou zal hij wel helpen.” Dat is tot zijn dood zo gebleven.

Mijn vader was ook voorzitter van de woningbouwvereniging in Alphen. In Aarlanderveen kwamen de dorpsgenoten naar hem toe als ze klachten hadden. Eén was een beetje een asociaal gezin. Ze zetten de ramen boven open, maar niet op de knip. Dus die waaiden steeds kapot. Bij een ander, ook zo’n probleemgezin, zat iedere keer het toilet verstopt. In die tijd had de bouwvereniging nog geen mensen in dienst, dus dan moest mijn vader maar weer zorgen dat er een aannemer kwam. Zo was er ook een vrouw die wilde dat een aannemer haar binnendeur kwam smeren. Ik hoor het haar nog zeggen: “Mijn deur piept zo.” Nou, toen werd mijn vader wel een beetje boos, hoor.

Onderduikers

In de Tweede Wereldoorlog hadden we onderduikers op onze boerderij. Er waren er veel hier in de buurt, laatst zag ik nog een lijst waarop stond dat er ongeveer 83 onderduikers in Aarlanderveen en omgeving zaten. Er was hier geen ellende natuurlijk. We hadden kaas, boter, karnemelk, kippen, vlees. Eén van de onderduikers was een meisje. Ze was veertien toen ze bij ons kwam. Ik was vier. Toen ze voor het eerst terug naar huis in Voorburg ging, zei haar moeder: “Ik ken mijn eigen kind niet meer...” Die was zo verschrikkelijk gegroeid hier op de boerderij. Zij en haar moeder zijn gewoon familie geworden. We beschouwden haar als een pleegzus. Niet zo lang geleden is zij overleden. Mijn broer en ik waren uitgenodigd voor de begrafenis. “Denk erom,” had ze tegen haar familie verteld, “er moet gezegd worden dat ik mijn leven te danken heb aan de familie

Kempenaar uit Aarlanderveen.” Na de plechtigheid kwam er iemand op ons af die vroeg: “Bent u de familie Kempenaar?” “Ja, dat klopt”, zeiden we. “Maar hoe komt u daar zo bij?” “Nou, er staan er hier maar twee die een rode, gezonde kop hebben”, zei hij. Er waren verder allemaal stadsmensen. Zo had hij ons herkend. [lacht]

We hebben ook nog een gezin met dertien kinderen bij ons gehad. Die sliepen op de stalzolder. En er zaten Nederlandse soldaten bij ons ondergedoken. Het was een aparte tijd, natuurlijk. Ik kan me niet veel herinneren, maar bepaalde dingen weet ik nog wel. Eén van de onderduikers hielp altijd mee op het bedrijf. Er was een keer een hele grote boom omgehakt, want ze moesten hout hebben voor de kachel. Hij moest het hout kloven en er allemaal stukjes van maken. Dat natte hout ging zo door het raam heen de kachel in. Dan hoorde je het sissen. Zo nat was dat. Die jongen heeft bij alles geholpen, want niks doen was ook niet goed: water pompen voor de koeien, de stal uitmesten. Na de oorlog kwamen zijn ouders uit Haarlem hem halen. Toen wilde hij boer worden. “Niks ervan”, zei zijn vader. “Jij gaat eerst studeren!” Dat is toen gebeurd en hij heeft het nog ver geschopt ook. Hij is directeur van de afdeling Scheikunde bij de Octrooiraad geworden.

Gemeenteraad

Ze hadden mijn vader ook graag in de gemeenteraad gewild. Ik was met mijn vader achter in het land toen de voorzitter van de VVD in Alphen hem vroeg of hij in de raad wilde komen. Bij de verkiezingen had de VVD één zetel, maar net geen tweede. Hij zei: “Als jij op de kieslijst komt te staan, dan neem je vast veel stemmers en agrariërs uit Aarlanderveen en omtrek mee.” Maar dat wilde mijn vader niet, hij had al genoeg omhanden. Mijn beide opa’s zijn raadslid geweest. In het oude gemeentehuis van Alphen staat nog een bord ter gelegenheid van de eenwording van Alphen, Aarlanderveen en Oudshoorn in 1918. Als ik er ben, ga ik er altijd even kijken, want daar staan de namen van alle raadsliden op, dus ook opa Kempenaar die raadslid was in Aarlanderveen en de vader van mijn moeder die raadslid was in Alphen. Later ben ik zelf in de gemeenteraad gekomen

namens de VVD. Daar kwamen de molens ook wel eens ter sprake, hoor. Alphen was trots op de molens. Er was ooit een idee om Aarlanderveen bij Nieuwkoop onder te brengen, dat is toen bij de provincie aangekaart. Die vond het niet zo gek, maar toen begon Alphen direct te steigeren, want dan waren ze ook de molens kwijt.

Schaatsen, wandelen en fietsen

Toen ik twintig was had ik verkering en had mijn vader een huis hier aan de overkant voor me gekocht. Maar de verkering ging over en het huis bleef staan. Dat is toen aan iemand anders verkocht. Mijn broer heeft de boerderij van mijn ouders overgenomen. Toen hij ging trouwen is er een nieuw huis gebouwd. Ik ben hier gaan wonen, in het huis dat mijn opa in 1930 naast de boerderij had gebouwd, en ben mijn eigen agrarisch bedrijf begonnen.

In die tijd luisterde je nog netjes naar je ouders en na het overlijden van mijn middelste broer hadden mijn ouders liever niet dat ik ging sporten. Daar ben ik dus pas later mee begonnen. Schaatsen, wandelen en fietsen, dat heb ik allemaal heel veel gedaan. De Vierdaagse van Nijmegen heb ik inmiddels wel 21 keer gelopen. Ook aan de omloop van Goeree-Overflakkee, waarbij je 110 kilometer binnen 24 uur moet afleggen, heb ik diverse keren meegedaan. De LAURA, de rijwielvierdaagse in Alphen van 120 kilometer per dag, heb ik ook vele jaren gedaan. Dat ben ik gaan doen toen ik in het café bij een verloting een racefiets had gewonnen. “Nu je die fiets hebt, moet je eens met onze fietsclub meegaan op maandagavond”, zeiden ze. Dat ben ik gaan doen en het is me best bevallen.

Ik heb zes jaar namens de VVD in het bestuur van het hoogheemraadschap Rijnland gezeten. Dat ik gevraagd werd me verkiesbaar te stellen, vond ik een hele eer. Laatst was ik bij de installatie van de nieuwe bestuursleden van de VVD. Toen zeiden ze: “We missen wel het agrarische, iemand die kijkt heeft op de polder, de peilen en de gemalen vanuit boerenperspectief.” Ook bij het CDA zitten er geen agrariërs meer in het bestuur. Daar geef ik de boeren zelf ook een beetje de schuld van. Dat heb ik al eens op een boerenvergadering

gezegd. Ze moeten hierin zelf actiever zijn. Op het moment hebben de boeren nog vier 'geborgde zetels', zetels die speciaal aan boeren uit het gebied zijn toegewezen in het waterschapsbestuur. Ook de Kamer van Koophandel heeft vier geborgde zetels en de natuurorganisatie heeft er één. Maar ik denk dat die tijd voorbij gaat. Een paar jaar geleden hebben we een bijeenkomst gehad van alle waterschappen uit Zuid-Holland in Rotterdam. Toen werd er gevraagd of men vond dat de geborgde zetels moesten blijven. Een meerderheid was er voor die af te schaffen. Daarom moeten boeren actiever worden in de politiek of zelf een partij oprichten, vind ik.

Vrijwilligerswerk

Er zijn tijden geweest dat ik vijf avonden per week weg was. Ik ben voorzitter geweest bij diverse organisaties voor agrariërs hier in het gebied, zoals de LTO en de KI (*respectievelijk Land- en Tuinbouworganisatie en Kunstmatige Inseminatie, red.*). Ik heb zelfs nog een agrarische natuurvereniging opgericht. Daarnaast was ik voorzitter van de toneelvereniging en van het Oranjecomité hier in het dorp. Het Oranjecomité organiseert op Koningsdag niet zoveel, maar wel op Dodenherdenking. Begin augustus hebben we altijd drie dagen zomerfeest en dat organiseren we ook. Vrijwel alles was vrijwilligerswerk. Bij mijn vader destijds net zo hoor. Ik weet nog dat hij een keer met een schemerlamp in de vorm van een molentje thuiskwam. "Zo," zei hij, "dat is mijn hele jaarwedde." Zelf deed ik de meeste bestuursfuncties ook praktisch voor niks. Bij de KI verdiende ik wel iets, omdat we in het hele land op pad moesten om koeien te zoeken waarmee we eventueel een stier zouden kunnen fokken. De gemeenteraad is een uitzondering, daar krijg je wel een beste vergoeding voor.

Molenwereld

Ik heb nog altijd contact met mensen uit de molenwereld. Toen één van de molenaars trouwde zijn mijn broer en ik uitgenodigd. Er waren daar allemaal molenaars. Overal vandaan kwamen ze. Op de verjaardag van een andere molenaar hier in het Oude Rechthuis was het precies eender. Het is gewoon één familie, die molenaars. Ik kwam een keer op de Keukenhof

de vrouw van één van de molenaars tegen. Zij liep een eindje met ons mee, maar zei toen: "Ik moet wel even naar de molen hier om te kijken wie er als molenaar staat. Als ik straks thuiskom en ik weet niet aan mijn man te vertellen wie er molenaar is..." [lacht]